

Blanka Kostřicová

Obrazy a příběhy

Knihu Martina Vopěnky *Nebarevné vzpomínky* tvoří krátké, leckdy pouze několikařádkové kapitoly, jež někdy na sebe přímo navazují – téměř jako by šlo pouze o výrazně oddělené odstavce textu (v němž je určitá část příběhu vyprávěna lineárně), jindy však nová kapitola otevírá fragment či počátek jiného příběhu, průhled v čas či prostor, úvahu anebo třeba záběr dějinné události. Jakkoli podtitul knihy zní *O rodině a dětství, ale hlavně o 60. letech*, lze říci, že právě dějinné události – ať z avizovaných šedesátých let, ať z doby válečné – hrají sice v textu roli velmi významnou, přece však vytvářejí především rámec osobního prožívání vypravěče a jeho rodiny.

Kniha je vymezena lety 1963–1970, od vypravěčova narození do konce šedesátých let. Dobové reálie zachycené dětskými smysly i rozumem (domyšlené a komentované ovšem dospělým vypravěčem – v celkovém vyznění textu nejde o pohled dětský či o záměrnou infantilizaci) skládají obraz šedesátých let z různých úhlů: někdy jde o skutečně „dětské“ detaily (oříšková čokoláda, žvýkačka Donald, různé hračky, loutkové divadlo), jindy o záležitosti rázu obecnějšího – ať už jsou nahlédnuty rovněž v detailu (praporky v oknech vyvěšované k různým výročím), anebo v záběru širším (např. popis typické „socialistické“ garsonky na sídlišti). A samozřejmě tu jsou skutečnosti, jež schopnosti dětského rozumu přesahují, k jejichž uchopení a pochopení potřebuje pětiletý chlapec pomoc dospělých – například odpoledne 21. srpna 1968: *„Tatínek mi vysvětlil, že ti vojáci jsou špatní a že tohle všechno, co se děje, je strašlivá zrada.“*

To však již jsme v předposlední kapitole. Předtím se odehraje nejen příběh raného dětství vypravěčova, ale též životní příběhy jeho rodičů a prarodičů; děj se posouvá nejčastěji do fatálních dob válečných, částečně i před ně – autor často zdůrazňuje historickou paměť lidstva v šedesátých letech, jež sahala až k rakousko-uherské monarchii, a také: *„K životu bez aut a bez silnic – jen s cestami ubíhajícími přírodou beze vzbouření vůči ní. K české krajině zvolna tkané přirozeným dechem staletí.“*

Vzpomínky a historii střídají úvahy o přítomnosti i budoucnosti, v nichž autor uplatňuje týž pohled a tón jako v líčení dějů rodinných (ostatně obojí je opět – stejně jako v případě „malých“ a „velkých“ dějin – propojeno: o budoucnosti uvažuje vypravěč v souvislosti se svým malým synkem): snaží se – nakolik to lze – o střízlivé, objektivní, věcné, a přitom velmi citlivé, zhodnocení a zvážení situace a vyhlídek a v apostrofě svého syna dochází k závěru: *„Přestože jsme se tady na zemi ocitli na pokraji svých možností, jsi na tom lépe, než jsem byl v dětství já.“*

A děj se vrací do šedesátých let, vzpomínky asociativně plynou a při vší střídmé věcnosti, nesentimentálnosti a „nebarevnosti“ jazyka i stylu nezřídka dosahují síly výrazu básnického. Závěrečná kapitola jako by byla zdůrazněním onoho „*hlavně o 60. letech*“ z podtitulu knihy. Po upálení Jana Palacha, jímž byla uzavřena kapitola předposlední, autor konstatuje: *„Pak už se nedělo nic. Život se vrátil do starých kolejí. Šedesátá léta se chýlila ke konci a všude kolem začala výstavba obřích sídlišť.“* Na jedno z nich se stěhuje i vypravěčova rodina: *„nádhernému sídlišti vstříc.“*

Kniha je však doplněna epilogem, který uzavírá příběh započatý v kapitole první a velmi výrazně prolínající celým textem: osud vypravěčovy matky, čas od času hospitalizované v bohnické psychiatrické léčebně, kam za ní chlapec s otcem jezdí autobusem na návštěvy. Sub specie epilogu se může zdát, že právě tento příběh, který zůstal do značné míry skryt nejen malému chlapci, ale i dospělému vypravěči – stejně jako jeho poněkud záhadná, zastřená, v pozadí stojící, a přece velmi významná protagonistka – je tím (skrytým) hlavním, co mělo být v *Nebarevných vzpomínkách* vysloveno.

Martin Vopěnka, Nebarevné vzpomínky.
O rodičích a dětství, ale hlavně o 60. letech.
Praha, Práh 2013.